בגובתא דקניא ת"ר [א]המשכיר בית לחבירו על [א]השוכר לעשות לו מזוזה [ב]וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויוצא ומנכרי נוטלה בידו ויוצא ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו מעשה לסתור אמר רב ששת ארישא: הזבל של בעל הבית ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבד: במאי עסקינן אילימא בחצר דאגיר ליה לשוכר ותורי דשוכר אמאי של בעה"ב אלא בחצר דלא אגירא לשוכר ותורי דמשכיר פשיטא (א) [ג]לא צריכא בחצר דמשכיר ותורי דאתו מעלמא קמו בה מסייע ליה לר' יוסי ברבי חנינא [ג]דא"ר יוסי ברבי חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו מיתיבי אם אמר כל מציאות שיבאו לתוכו היום תקנה לי חצרי לא אמר כלום ואם איתא להא דא"ר יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אמאי לא אמר כלום הכא במאי עסקינן בחצר שאינה משתמרת אי הכי אימא סיפא יצא לו שם מציאה בעיר דבריו קיימין ואי בחצר שאינה משתמרת כי יצא לו שם מציאה בעיר מאי הוי כיון דיצא לו שם מציאה בעיר מיבדל בדילי אינשי מינה והויא לה כחצר המשתמרת מיתיבי זבל היוצא מן התנור ומן הכירים [ד]והקולט מן האויר הרי הוא שלו ושבכרפת ושבחצר של בעל הבית ואם איתא להא דר' יוסי בר' חנינא דאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קולט מאויר אמאי הרי הוא שלו אויר חצרו הוא אמר אביי במדביק כלי בשולי פרה רבא אמר אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי ומי פשיטא ליה לרבא והא מיבעי בעי לה [ד]דבעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצאתה בפתח זה מהו אויר [ה]שאין סופו לנוח כמונח דמי או לאו כמונח דמי התם לא מיפסק ולא מידי הכא מיפסק כלי ושבכרפת ושבחצר הרי אלו של בעל הבית תרתי אמר אביי הכי קאמר ושבכרפת שבחצר הרי אלו של בעל הבית אמר רב אשי [ו]זאת אומרת המשכיר חצירו סתם לא השכיר רפת שבה מיתיבי [ה]יוני שובך ויוני עלייה [ו]חייבות בשילוח [ז]ואסורות בגזל מפני דרכי שלום ואם איתא להא דאמר רבי יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן [1]כי יקרא [ח]פרט למזומן אמר רבא ביצה ביציאת רובה הוא דאיחייבה לה בשילוח ומיקנא לא קניא עד דנפלה לחצרו וכי קתני חייבות בשילוח מקמי דתיפול לחצירו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אאמן ואיבעית אימא לעולם אביצים ומדנפיק רובה דעתיה עילוה והשתא דאמר רב יהודה אמר רב [ט]אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם שנאמר [2]שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך אפי' תימא דנפלה לה לחצרו [י]כל היכא דאיהו מצי זכי ליה חצרו זכיא ליה וכל היכא דאיהו לא מצי זכי ליה חצרו נמי לא זכיא ליה א"ה אסורות בגזל מפני דרכי שלום אי דשלחה גזל מעליא הוא אי דלא שלחה הא בעי שלוחה בקטן דלאו בר שילוח הוא קטן בר דרכי שלום הוא ה"ק אביו של קטן חייב להחזיר לו מפני דרכי שלום: **מתני'** [כ]המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר השכיר לו לחדשים נתעברה השנה נתעברה למשכיר [ל]מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב לחדש

ובא

בגובתא דקניא. ותולה אותה: **ארישא.** שוכר מישראל הוה דתניא רישא לא יטלנה בידו ויצא: **ותורי דמשכיר.** דכיון דלא אוגריה ליה מסתמא דתורי דמשכיר הוו בה: **בחצר דמשכיר.** [א] שלא השכיר את החצר: **ותורי דאתו מעלמא.** וסתם גללים אפקורי מפקרינהו בעלים וקניא ליה חצרו ואפילו קדם השוכר והגביהן לא זכה בהן: **יצא לו שם מציאה בעיר.** שיצא קול בעיר שבא לגבי שבור בתוך שדהו או מן הנהר הציף לתוכה דגים: **והקולט מן האויר.** שקיבל גללים לתוך כלי שנתן כלי באויר וקיבל גללים בתוכו: **שלו.** של שוכר: **ושבכרפת ושבחצר.** קס"ד בחצר שלא השכירה לו המשכיר: **בשולי פרה.** סמוך לנקביה דליכא אויר: **זרק ארנקי.** והפקירה לכל הקודם: **תרתי.** בתמיהה. תרתי אילטריכא למנא למיתני ליתני חדא כיון דבשלא השכירה עסקינן מה לי רפת ומה לי חצר: **שבכרפת שבחצר.** המושכרת לשוכר כל הזבל שברפת שבה לבעל הבית ואשמעינן דהמשכיר את החצר לא השכיר רפת שבה: **יוני שובך.** שמבקשים מזונותיהן בשדה וקיניהן בשובך. ואין אלו יוני הרדסיאות הגדלים בבתים: **חייבין בשילוח.** הקן אם רובצת על הביצים דקרינא(ה) בהן כי יקרא(ה) פרט למזומן דלאו מזומן נינהו: **קרי כאן כי יקרא פרט למזומן.** (ב) וכיון דהביצים שלו הוה ליה הקן מזומן דקן הוא הביצים: (ג) **ביציאת רובה.** קרינא בהן או בנים ואם היה בא לתפוש קודם שתיגמר יציאתה חייב לשלח האם וליקח הבנים: **אמאי אסורות משום גזל.** כיון דלא נפלה לחצרו: **אאמן.** כלומר גזל דדרכי שלום אפילו אאמן נמי קאמר דדעתו של בעל השובך עליהם דבטוח הוא דחוזרים למקומן לערב: **ואי בעית אימא.** אביצים ולא אאמן: **אפילו דנפלה לחצרו.** חייבות בשילוח הקן ולא מזומן הוא כל זמן שהאם רובצת עליהן ולא תיקשי לרבי יוסי בר' חנינא דכל היכא דאיהו וכו': **אסורות מפני דרכי שלום.** ותו לא בתמיהה: **אי דשלחה.** מי שנטלן: **גזילה מעליא הוא.** דהא קניא ליה חצרו: **ואי דלא שלחה.** הא בעי שלוחה ואיכא איסור שלא תשלח והדר את הבנים תקח לך וכו' מאי איריא גזל: הכי גרסינן **בקטן.** הא דקתני דרכי שלום ותו לא בדלא שלחה ובקטן דלאו בר שילוח הוא דליתו חייב במצות: **מתני' נתעברה לשוכר.** לא ירבה לו שכר חודש שהעיבור בכלל שנה:

גמ'

בגובתא דקניא. מכאן נראה כמו שפירש רש"י במנחות (דף לג.) שמניחין המזוזה מעומד לכן צריך גובתא דקנה שלא תפול אבל לפר"ת שמניח אותה מיושב כמו ספר תורה מונח בארון ולא מעומד ובמנחות (שם) נמי עשאה כמין נגר פסולה והיינו מעומד דשילהי המוכר פירות (ב"ב דף קג. ושם) אמר על כמין נגר היינו קורות חמור משמע במעומד קאמר ואם כן גובתא דקניא למה לי ויש לומר שלא תכלה מלחלוחית הכותל: **מסייע** ליה לרבי יוסי בר' חנינא. פירשתי בפ"ק (דף יא:): **קולט** מן האויר אמאי הרי אלו שלו. תימה ואי ליתא דרבי יוסי אמאי שבחצר של בעה"ב: **תרתי.** פי' דסתמן אהדדי דהאי שברפת לא איצטריך למיתני לגופיה דפשיטא הוא דשוכר בית בחצר שאין לו כרפת כלום ולא תנא אלא למידק שברפת לבעל הבית לפי שאין [בה] לשוכר כלום [ב] אבל בחצר שיש לשוכר בה הילוך כניסה ויציאה לביתו לא הוי דבעל הבית והדר תני שאף שבחצר לבעל הבית: **פרט** למזומן. וא"ת ואמאי לא פריך נמי מסיפא אמאי אסורין מפני דרכי שלום גזל גמור הוי וי"ל דמרישא ניחא ליה למיפרך וה"ה דמצי פריך מסיפא אי נמי לא מצי למיפרך מסיפא דאיכא למימר דהכי קאמר אסורות משום גזל גמור הביצים ואמן מפני דרכי שלום: **אי** הכי אמאי אסורים משום גזל. דאפי' משום דרכי שלום ליכא ומשני אאמן פי' ולא אביצים וא"ת אמן נמי הא צריך שילוח וי"ל כי ליכא ביצים תחתיה וה"ה דה"מ למימר כס"ד מעיקרא אביצים שנפלו יש גזל גמור ואאמן יש דרכי שלום: **לא** צריכא בקטן. ול"ג דשלחה קטן דאי שלחה קנה בעל השובך מדאורייתא ואטו משום דלקחו קטן יהא שלו אלא הקטן לקח הביצים בלא שילוח שעדיין לא זכה בעל השובך בביצים ותימה דאפי' בגדול ה"מ לאוקמי וכגון שנתן ידו או נגדו תחת הביצים בשעה שאם רובצת עליהם ולא נתכוין לזכות בביצים עדיין דאסור הוא אלא עשה כן כדי שלא יזכה בעל השובך בבצים אח"כ (ד) וישלח את האם ויטלן עכשיו וזוכה בהן:

ובא

דלאו בר שלוחה הוא. והוא הדין דהוי מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן מתחת האם דגזל מעליא ליכא, אלא ניחא ליה לשנויי בדרך היתר ולא בדרך איסור (שם).

מסורת הש"ס

א) [פסחים ד.], ב) [עי' תוס' לעיל יא: ד"ה וכי ובגיטין עט: ד"ה פנימית], ג) ב"ק מט: לעיל יא. לקמן קיח. חולין קמא:, ד) לעיל יב., ה) [זבחים כה:], ו) חולין קלט: קמא: ותוס' שם פ"י, ז) ב"ב קה., ח) [ולא קרינא רש"ש], ט) [דברים כב],

◆

מוסף רש"י

זרק ארנקי בפתח זה. והפקירו לכל הקודם (לעיל יב.). אויר שאין סופו לנוח. בתוך האויר, כמונח דמי. וקנאו בעל הבית הראשון, או לאו כמונח דמי. להכי בעי אויר שאין סופו לנוח בתוך הבית כמונח דמי, דאילו אויר שהיה סופו לנוח בתוך הבית פשיטא לן דאפילו קדם איש אחר וקלטה בתוך האויר לא קנה, דמשנכנס לאויר קנאו בעל הבית, דתנן במסכת גיטין (עט.) היתה עומדת בראש הגג וזרק לה גט, כיון שנכנס לאויר הגג הרי זו מגורשת, הוא למעלה והיא למטה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת (לעיל יב.). יוני שובך. יוני מדבריות שקננו בשובך (חולין קלט:). ביציאת רובה הוא דאיחייבה לה בשילות. דאם בא אדם ומצא את האם כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובה, חייב לשלח מקמי דתפול לחצירו, דלאכתי לאו מזומן הוא (שם קמא:). אי הכי. דלא קנאה חצרו. אמאי אסורות משום גזל. ואפילו מפני דרכי שלום, והלא עדיין מגוף האם הוא, ומשני אאמן. דרכי שלום דקאמר אפילו על האם עצמה יש משום דרכי שלום (שם). ואיבעית אימא לעולם אביצים. דאילו על אמן אפילו משום דרכי שלום אין כאן, דהאי ואיתא נתנה לתוספת לא קמכה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקנא עם הגוזלים, אבל מהביצים הוא מתקנטו דעדיין עליהן וכר נמי דלא קנה לו מכר, משום דרכי שלום איכא (שם). והשתא דאמר רב יהודה אמר רב אסור לזכות בביצים כו'. מהשתא הוא לאוקמה מתניתין אפילו יתלה כולה ולא תוקשי לר' יוסי ברבי חנינא דלאו מזומן הוא וחייבת בשילוח משום ביצה אחרונה ואף שלא עמדה האם עליה שהטבעתה, ואף על פי שנפלה לחצר לא קנאה חצר, דכיון דהאם עלמא אם היה כאן לא היה יכול להחזיק בה, חצרו נמי לא מצי זכי ליה אלא כר מזומן (שם). לזכות. לפשוט ידו מתחת האם ולהחזיק בהם, כל קנייה דהפקר זכיה קרי ליה (שם). אי הכי אסורות בגזל מפני דרכי שלום. ותו לא, אי דשלחה. קודם החזיק בה, הרי קנאתה חצרו לבעל הבית וגזל מעליא הוא, ואי דלא שלחה אכתי לא יכול ליטלם לביצים, הא בעי שלוח קודם לקיחת הביצים ככר יהודה, ומשני בקטן

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פ"ו מהל' שכירות הל' ג ופ"ה מהל' תפילין הלכה יא סמג עשין כג טוש"ע ח"מ סי' שיד סעיף ג וטוש"ע י"ד סי' רצא סעיף ב [רב אלפס כאן ובסוף הלכות מזוזה דף עח.]:

פט ב מיי' פ"ה מהל' תפילין הלכה יא סמג עשין כג טוש"ע י"ד שם:

צ ג מיי' פ"ו מהלכות שכירות הל' ה ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שיג סעיף ג:

צא ד טוש"ע שם בהג"ה:

צב ה מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:

צג ו מיי' פי"ג מהל' שחיטה הלכה ח סמג לאוין קב טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ב:

צד ז מיי' פ"ו מהלכות גזילה ואבידה הל' ז סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רע סעיף א וסעיף ד:

צה ח מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ח סמג לאוין קב טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ב:

צו ט י מיי' שם הל' יח:

צז כ מיי' פ"ז מהלכות שכירות הלכה ב סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שיב סעיף טו:

◆

תורה אור השלם

1 כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים: דברים כב ו

2 שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא צריכא בחצר דמשכיר. נ"ב ע"ל דף מט ע"ב: (ב) רש"י ד"ה קרי וכו' דכיון: (ג) ד"ה ביציאת רובה: (ד) תוס' ד"ה לא וכו' אח"כ שילוח כצ"ל ואות ו' נמחק:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בחצר דמשכיר שלא כו'. נ"ב אבל רמב"ם כתב אפי' השכירו (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' שי"ג ס"ק ה): [ב] תוס' ד"ה תרתי. אבל כו'. נ"ב וריטב"א כתב דסה"ג הוא לבעה"ב כמש"ל י"ד ב' רב פפא אמר כו' כי זכה כו' (ועי"ש בס"ק ז):